

Säkerhetsrelaterade händelser säsongen 2011/2012

Rapport från SSSK:s säkerhetsgrupp

Skridskosäsongen 2011/12 kom igång tämligen sent och blev relativt kort. Först kring nyår tog turverksamheten fart och pågick sedan till mitten av mars. Fler turer än föregående säsong gjordes på sjöar i vårt närområde samt i Gästrikland, Dalarna, Värmland och Östergötland. Flera Örebroturer och andra långturer på sjösystem kunde genomföras, men det gjordes färre skärgårdsturer trots stundtals bra förhållanden i mellanskärgården. Erstaviken och angränsade vatten hade mycket fina isar under den senare delen av säsongen. På längre håll hade den baltiska kusten ovanligt goda förhållanden i början av februari vilket några privattrupper utnyttjade.

Totalt rapporterades 283 turer med sammanlagt 3 524 deltagare samt 24 plurr och 19 skador på SSSK:s ordinarie turer.

Passage av järnvägsspår som trafikeras av snabbtåg är ytterst riskabelt. Säkerhetsgruppen avråder från turupplägg som korsar riskabla järnvägsspår och vägar.

Flera massplurr har inträffat där hela gruppen har gått genom isen samtidigt. I små grupper är det extra viktigt att hålla avstånd till den som åker först, så att inte flera personer plurrar samtidigt.

Skador

Under säsongen har ett tjugotal skador rapporterats från SSSK:s turverksamhet (flagg- och lysturer inräknade). Flertalet skador har skett vid fall där åkare fastnat i sprickor, snöfläckar, skravelis eller andra ythinder. Vanligtvis har fallen orsakat huvud- och ansiktsskador samt arm- och axelskador, men även höft- och ljumskskador förekommer.

Enoturlig axelskada inträffade då en deltagare fastnade i en snödriva och föll så olyckligt att hjälp måste tillkallas. Den skadade fick morfin för att kunna transporteras med först svävare och därefter helikopter. Väl på sjukhuset återställdes axeln under narkos, men någon operation krävdes inte.

En bindning (Rottefella NNN BC) löste ut vid ett flertal tillfällen under en tur vilket resulterade i flera skadade revben vid ett fall. Bindningar har också gått upp vid plurr med följd att skridskorna förlorats.

På en privattur förfrös ett par deltagare några tår efter ett plurr i stark kyla (minus 15–18 grader). Efter ombyte i lä fortsatte färden och först på kvällen, efter en flera timmar lång hemfärd, upptäckte de att innersulorna frusit fast i kängorna och att tårna varit illa. Åkarna konstaterar att moderna kängor suger upp mycket vatten och framhåller vikten av att pressa ut så mycket vatten det går efter ett plurr.

Vid ett tillfälle hakade skridskor ihop vid åkning ”på rulle” och vid ett annat råkade en åkare sätta krokben för sig själv med piken vid stakning i motvind. Långa pikar kan öka risken för att snubbla när pikspetsen/spetsarna fastnar i isen.

Plurrningar

Under säsongen rapporterades 24 plurr för SSSK:s turverksamhet (flagg- och lysturer inräknade). Erfarenheten visar att många plurr sker vid nyis, på snötäckt is samt vid blidväder. Saltis ökar kraftigt risken för att plurra.

Av säsongens plurr var flertalet ”triviala”, då åkaren snabbt tog sig upp med eller utan hjälp. Några massplurr har dock inträffat. De slutade väl, men bör ses som allvarliga tillbud.

I en grupp I hamnade samtliga fem deltagare i vattnet samtidigt. Orsaken var en isgräns mellan bärig och alltför svag is som doldes under snö, bristande uppmärksamhet, hög fart och otillräckligt avstånd mellan åkarna. Räddningen blev dock relativt oproblematiske. En av personerna fick en fläskläpp vid händelsen. En gynnsam omständighet var troligen att man plötsligt kom ut på mycket tunn, 14 mm tjock saltis som lätt gav vika. Hårdare is ger lättare skador vid plurr, särskilt vid höga farter.

På en privattur ut till Ingarö gick samtliga tre deltagare genom isen samtidigt. Efter att ha brutit sig genom isen en god stund lyckades alla ta sig upp med hjälp av dubbar. Dessförinnan hade åkarna lyckligtvis kontrollerat och rättat till bristerna i sin utrustning. En miss, som kunnat få allvarliga konsekvenser, var att de efter fotografering i slutskedet av turen inte lade tillbaka mobilerna i sina vattentäta fodral. Den enda telefon som fungerade efter plurret saknade viktiga telefonnummer. Detta löstes dock genom att använda SIM-kortet från en av de andra telefonerna.

Övrigt

Passage av järnvägsspår

Vid en klubbutfärd till Kolmården den 14 januari passade några grupper på att fullborda den klassiska rundturen Glottenrundan över Svängbågen, Glottensjöarna och flera sjöar norr om Åby. Turen korsar på två ställen järnvägen mellan Katrineholm och Norrköping, som numera trafikeras av snabbtåg. Den södra passagen mellan Övre och Nedre Vekmangeln kan passeras under spåret. Men den norra vid ”Kojan” mellan Övre Vekmangeln och Svängbågen saknar planfri passage. Det är dubbelspår på platsen och 200 meter norrut finns en kurva som skymmer sikten. Enligt vittnesmål tutar tågen inte vid passage av platsen. Det är högst tveksamt om man där säkert hinner passera ett dubbelspår under den korta förvarning som ges av ett annalkande snabbtåg. Ett tåg i 200 km/tim färdas 200 meter på under 4 sekunder. Riskerna ökar i större grupper där kanske inte alla deltagare uppmärksammar faran.

Glottenrundan korsar även riksväg 55/56 med vajerräcken, vilket också är riskfyllt att passera.

Det är viktigt att planera turen så att passage av farliga spår och vägar undviks. Krävs passage över farlig väg eller järnväg är det lämpligt att upplysa hela gruppen om riskerna och avdela en eller flera personer som säkerhetsvakter under passagen.

Lina som sjunker

Vid varmplurrsövningen på GIH upptäcktes att räddningslinan Everest Rescue Compact Cord inte flyter. Säkerhetsgruppen har kontaktat leverantören om denna brist. Tidigare har även andra räddningslinor visat sig inte flyta. Vissa linor binder luft och flyter temporärt, men sjunker när de blivit helt blöta. Det är bra att testa om linan flyter. Både tågverket (linan) och kastpåsen med tyngd ska flyta var för sig.

Borttappad deltagare

Någon gång förekommer det att deltagare kommer bort från gruppen. Det är viktigt att hålla sig till gruppen, både vid landpromenader och på isen. Meddela alltid kömannen om något sker som gör att man måste avvika.

Säkerhetsgruppens rekommendationer

- Undvik passage av järnvägsspår som kan trafikeras av snabba tåg. Undvik också passage av större vägar.
- I små grupper är det extra viktigt att hålla avstånd till den som åker först så att inte flera personer plurrar samtidigt.
- Anpassa farten för att minska risken för fallskador när isen har sprickor eller andra ythinder.
- Hjälms minskar risken för allvarliga huvudskador.
- Kontrollera att vattentäta telefonfodral verkligen är vattentäta. Ett antal telefoner har blivit vattenskadade och slutat fungera efter plurr. Några av dessa var oskyddade medan andra har förvarats i fodral som läckt. Vi uppmanar alla åkare att medföra mobiltelefon i vattentät förvaring. För att ytterligare minska risken för vattenskada bör telefonen förvaras högt i packningen (i ryggsäckens topplock eller i axelhöjd). Vid kall väderlek är det en fördel att förvara telefonen så att den inte blir kall och batterierna tappar kraft.
- En reservskridsko är bra att medföra. Gärna minst två per grupp. Det händer att skridskor förloras eller går sönder. Utan fungerande skridskor kan det bli besvärligt att ta sig hem.

Diskussion

Fallskador

De många skadorna på axlar och armar ger anledning till att fundera om vi kan minska dessa skador. En lämplig åtgärd kan vara att minska hastigheten och vara mer försiktig på isar där risken för fall är stor (snötäckt is, många sprickor, vrakis samt risk för överis eller skräp på isen). En annan åtgärd kan vara att använda skor som inte lätt halkar vid landpromenader. Broddar kan vara en god idé.

Några skridskoåkare använder axelskydd. Dessa skydd kan minska risken för skador då man faller och landar på axeln. Men vi vet inte hur effektiva dessa skydd är vid långfärdsskridskoåkning.

Pikhållningen har också diskuterats. Många åkare har poängterat riskerna för skador vid fall då piken hålls låst under armen och förordar istället att man ska hålla piken över armen ”som man håller ett spädbarn”. Andra förespråkar att hålla piken över axeln eller löst i handen. Utifrån rapporterade olycksfall är det svårt att avgöra om bärandet av piken har påverkat skadorna. Några nackdelar med en lösare pikhållning kan dock säkerhetsgruppen inte se. Vi önskar en fortsatt diskussion om detta.

Köldskador

Vårt att känna till vid risk för förfrysning är att nerverna från temperaturreceptorerna inte signalerar när tårnas temperatur är under ca 5 grader varför det kan vara svårt att upptäcka en förfrysningsskada på foten eller tårna.

Ofta värms fötterna bättre om man går än om man åker skridsko eftersom foten rör sig mer i skon vid gång och metallen i skridskons fotplatta leder bort värmen från foten vid skridskoåkning. Även vinden har betydelse för avkylningen. Att allmänt minska avkylningen med t.ex. bättre mössa och varmare kläder på resten av kroppen befrämjar blodcirkulationen och värmen lokalt i fötterna i och med att kroppen vid risk för allmän nedkylning stryper cirkulationen till bland annat händer och fötter.

Ensamåkning

Säkerhetsgruppen uppfattar att många åker ensamma. Vi ser detta som en stor risk i synnerhet om man skadar sig vid plurr, vilket inte är ovanligt. Vi uppmanar därför alla medlemmar att anstränga sig för att hitta åksällskap t.ex. genom Utlysaren.

Incidentrapportering

Till grund för den här redovisningen ligger färdrapporter och avvikelserapporter från säsongens turer. Vi värdesätter den rapportering som görs. Vi ser gärna att skador, plurr och incidenter beskrivs mer ingående. Vi välkomnar den ökande rapporteringen även från privatturer.

Säkerhetsgruppen har bestått av Thure Björck, Johan Porsby (sammankallande), Sara Saellström Bonnevier och Caroline Svedberg Wibling.

Stockholm, den 26 september 2012